

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
Tommy Nilsson

Uppföljning nationella prov/ämnesprov och betyg (2013)

Inledning

Den nu gällande skollagen började gälla den 1 juli 2011. Med den kom även nya regleringar avseende betygssättning. Betygssystemet baseras fortfarande på målrelaterade betyg, det vill säga samma system som trädde i kraft i samband med 1994 års läroplaner. Skalan är däremot ny. I den föregående betygsskalan fanns endast tre betyg för grundskolan; godkänt, väl godkänt eller mycket väl godkänt. Icke godkänt var inte ett betyg. Med den nya skalan har dock ett betyg för ej godkänt införts i form av ett F, vilket ges till elever som inte når samtliga kunskapskrav som gäller för betyget E.

När det gäller meritpoängen så innebär den nya skalan ingen förändring. Tidigare gav betyget godkänt tio meritpoäng, vilket betyget E gör nu. Betyget väl godkänt gav 15 poäng vilket C gör idag. Mycket väl godkänt gav 20 meritpoäng och det är detsamma som ett A ger idag. Betygen D och B ger 12,5 respektive 17,5 meritpoäng.

Kunskapskraven är också en ny del i Lgr11. I Lpo94 pratades det om mål av olika slag. Förutom mer abstrakta mål för utbildningen, fokuserar all bedömning och betygssättning nu om hur eleverna ligger till i förhållande till kunskapskrav. Nationella kunskapskrav finns efter årskurs 6 och efter årskurs 9 och det är mot dem som bedömning och betygssättning ska göras i de föregående årskurserna. Betygen i årskurs 6 sätts därför mot andra kunskapskrav än betygen görs i årskurserna 7, 8 och 9.

Barn- och grundskolenämnden har tidigare fått motsvarande rapport, men då har fokus varit något annorlunda. Ändringen har ju då skett mot bakgrund av att ämnesproven flyttat från årskurs 5 till årskurs 6. Vidare har det införts terminsbetyg från och med höstterminen i årskurs 6 till och med höstterminen i årskurs 9. Slutbetyg sätts i vanlig ordning efter vårterminen i årskurs 9.

Årets rapport, som avser läsåret 2012/13, fokuserar inledningsvis på ämnesproven i årskurs 3. Sedan redovisas och diskuteras resultaten på ämnesproven och betygen i årskurs 6. Avslutningsvis görs motsvarande redovisning för årskurs 9. Underlaget utgörs av uppgifterna i kommunens

databas *Analys & rapport* samt Skolverkets databas *Siris*. Statistik har publicerats från Skolverket från slutet på augusti till dagarna före jul 2013.

Underlaget från Täby kommuns eget system *Analys & rapport* är inte fullständigt. Vissa skolor har, trots påminnelser, inte rapporterat in sina resultat. Detta gäller Futuraskolan (Bergtorp) och Täby friskola (Enhagen) som inte lämnat in underlag för betyg i årskurs 7 eller för årskurs 8. För Futuraskolan saknas dessutom korrekt underlag för ämnesproven i årskurs 9. Även Jag kan-skolans underlag brister om än i marginell utsträckning. Frånfallet är ingen större påverkan på helheten men en felaktig redovisning kan förekomma för den enskilda skolan i de tabeller som visar skolornas prov- och betygsresultat.

Ämnesprov i årskurs 3

Ämnesproven i årskurs 3 sammanvägs inte utan varje delprov redovisas för sig. Resultaten på de sju delproven i matematik visar att mellan 86,4 och 97,6 procent klarar kravnivån på de olika delproven. På samtliga delprov ligger Täbys tredjeklassare över genomsnittet i riket. Framför allt utmärker sig eleverna i Täbys skolor på de två delprov där andelen som når kunskapskraven i riket är som lägst; *skriftliga räknemetoder*, *statistik* och *problemlösning*. I båda dessa fall ligger Täbys resultat cirka nio procentenheter över resultatet i riket. Pojkar och flickor presterar tämligen lika resultat såväl i riket som i Täbys skolor.

Ämne	Antal elever som gjort samtliga delprov (Täby)	Andel elever som nått kravnivån på samtliga delprov (Täby)	Andel som nått kravnivån på samtliga delprov (riket)
Matematik	943	77,6 %	67,7 %
Svenska	931	85,6 %	78,3 %
Svenska som andraspråk	15	80,0 %	55,8 %

Tabell 1. Ämnesprov, årskurs 3. (Källa: SIRIS)

I svenska gör eleverna åtta delprov. Mellan 96,2 och 98,3 procent klarar kunskapskraven på respektive delprov och som framgår av tabellen ovan klarar 85,6 procent samtliga delprov. Även i svenska ligger eleverna i Täbys skolor över riksgenomsnittet på samtliga delprov och man ser att eleverna har svårigheter på samma delprov (men då i mindre utsträckning) som i övriga riket. Överlag har flickorna, såväl i riket som i Täby, något bättre resultat än pojkarna. Detta är i linje med resultat från tidigare år; svenska brukar vara det ämne bland ämnesproven där skillnaderna är störst.

Underlaget i svenska som andraspråk är litet och det kan bero på hur ämnet har behandlats i kommunen under åren. Fler skolor har börjat behandla svenska som

andraspråk som ett eget ämne men det finns fortfarande ett mörkertal. Av siffrorna framgår att det delprov som är svårast är skrivuppgift berättande text. I riket klarar 77,6 procent det delprovet, i Täby 86,7 procent. På övriga delprov ligger andelen som klarat kunskapskraven mellan 93,3 och 100 procent. Eller annorlunda uttryckt: på enstaka delprov klarar sig 13 till 15 elever i Täby (av 15). 12 av dessa 15 har klarat samtliga delprov.

Av bilaga 1 framgår resultaten på de olika delproven i ämnesproven för eleverna i årskurs 3.

Ämnesprov och betygssättningen i årskurs 6

Läsåret 2012/13 gavs betyg i årskurs 6 för första gången sedan införandet av Lgr 80. Det finns därför ingen grund för jämförelser med tidigare år. Dock kommer betygen att diskuteras visavis ämnesprov som flyttats till årskurs 6 i och med införandet av Lgr11.

Sett till samtliga huvudmän i Täby kommun så finns det stora skillnader, här definierade som att det skiljer 1,5 meritpoäng eller mer mellan könen, i flera ämnen. I de praktiskt-estetiska ämnena gäller det musik, slöjd och hem- och konsumentkunskap. För de samhällsorienterande ämnena skiljer det minst i samhällskunskap men även där är skillnaden 1,4 meritpoäng. För övriga tre so-ämnen är skillnaden således större. I svenska skiljer det 1,8 meritpoäng. Störst skillnader uppvisar biologi (2,7 meritpoäng), modersmål (2,5) och hem- och konsumentkunskap (2,4). På helheten ligger samtliga ämnens genomsnittliga meritpoäng mellan 13,5 (religion) och 15,5 (engelska).

Inom den kommunala skolan visar analysen av betygssättningen att det i praktiken har skett en återgång till normalfördelningskurvan, en kurva som många förknippar med det relativa betygssystemet.¹ I bilaga 4 visas betygsfördelningen inom språk, matematik/naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen och de praktiskt-estetiska ämnena. De två diagrammen på respektive ämnesområde visar antal satta betyg inom de fristående respektive de kommunala skolorna.

I språk (engelska och svenska) finns ett litet antal F, ungefär lika många E som A, något fler D än B men allra flest C:n. I matematik/no råder samma förhållanden med två undantag; teknik och matematik. I teknik är det mest frekventa betyget D. I matematik har det delats ut fler A:n än B:n, vilket också ligger i linje med det nationella resultatet. Övriga naturorienterande ämnen uppvisar samma normalfördelningskurva som beskrivits innan. I de samhällsorienterande ämnena är läget annorlunda. I geografi, historia och samhällskunskap är E det vanligaste betyget, medan betyget D är det vanligaste i

¹ I det relativa betygssystemet skulle, enligt teorin, sju procent av eleverna få betyget 1, 24 procent betyget 2, 38 procent betyget 3, 24 procent betyget 4 och sju procent betyget 5.

religionskunskap. De sju praktisk-estetiska ämnena uppvisar i sex fall normalfördelningskurvan med C som det vanligaste betyget. Undantaget är textillöjd där D är det vanligaste betyget. En sammanställning av betygens fördelning bifogas rapporten.

För de fristående skolorna råder en snarlik bild i betygssättningen i språk som på de kommunala. En skillnad är dock att det mest frekvent satta betyget i engelska är A. I matematik/no sätts flest C och de flesta ämnena uppvisar en betygssättningen som påminner om normalfördelningen. Enda undantaget är, liksom för de kommunala skolorna, matematik, där de fristående skolorna satt lika många C, B som A:n. De samhällsorienterande ämnena är även bland de fristående skolorna anomalin i sammanhanget; i samtliga fyra ämnen sätts flest C men där en klar tonvikt bland betygen är E och D. Bland de praktisk-estetiska ämnena råder nästan det motsatta förhållandet. I tre av fem ämnen finns det flest C, i ett ämne (idrott och hälsa) flest B och i ett ämne flest A (musik). Även betyget B är frekvent förekommande i samtliga ämnen.

Som tydligt framgår är normalfördelningen rådande redan i årskurs 6, en normalfördelning som i de allra flesta ämnen har en topp på betyget C. Betyget C:s motsvarighet i den föregående betygsskalan var VG. I det relativa betygssystemet skulle betyget 3 fås av det stora flertalet, ett betyg som ansågs vara godkänt.

Sålunda kan en tolkning av den rådande situationen vara att det mest frekvent satta betyget har gått från att ha varit betyget 3 i Lgr 80:s läroplan (vilket i dag motsvarat ett E och till viss del ett D) till att idag vara ett C. Den stora frågan, vilket bara går att spekulera om, är om kunskaperna hängt med på samma resa. Om inte, har ändringarna inom betygsområdet gett en betygsinflation på systemnivå.

Som framgår av tabellerna 2 och 3 ligger täbyelevernas resultat på ämnesproven betydligt över rikssnittet, oavsett huvudman.

Ämne	Täby, totalt	Riket, totalt	Täby, fristående	Riket, fristående	Täby, kommunal	Riket, kommunal
Engelska	98,3	94,3	98,4	96,3	98,2	93,9
Matematik	97,3	93,7	96,5	94,5	98,4	93,5
Svenska	98,1	95,3	97,9	96,2	98,4	95,1

Tabell 2. Andel (%) elever med provbetyg A-E. (Källa: SIRIS)

Ämne	Täby, totalt	Riket, totalt	Täby, fristående	Riket, fristående	Täby, kommunal	Riket, kommunal
Engelska	16,6	14,9	16,9	15,9	16,3	14,7
Matematik	15,6	14,1	15,5	14,4	15,7	14,0
Svenska	14,1	13,1	14,3	13,5	13,9	13,1

Tabell 3. Genomsnittligt provbetyg. (Källa: SIRIS)

I svenska är skillnaden minst (upp till ett meritpoäng) medan skillnaderna i matematik och engelska är ungefär lika stora gentemot rikssnittet. Även när det gäller andelen elever som har fått minst betyget E på nationella provet i det sammanvägda resultatet visar täbyeleverna att de presterar bättre än rikssnittet. På totalen är skillnaderna mellan 2,8 och 4,0 procentenheter, en skillnad som framför allt bärs upp av att eleverna på de kommunala skolorna i Täby presterar betydligt bättre än det "kommunala rikssnittet". Eleverna på de fristående skolorna i Täby klarar sig bättre än eleverna på de kommunala skolorna i engelska. I svenska och matematik är det större andel som får minst betyget E på de kommunala skolorna än hos de fristående.

Sett till betygen i engelska, matematik och svenska framkommer att mellan två och tre procent av eleverna inte når kraven för att få betyget E i respektive ämne (sett till alla elever i Täbys skolor). De siffrorna ligger således ganska väl i linje med andelen elever som inte når ett E på nationella proven.

Antalet elever som inte når betyget E i årskurs 6 är överlag väldigt litet i respektive ämne. Bland eleverna i de fristående skolor är det totalt under tio elever som inte når ett E i 16 av de 18 ämnena. I engelska är det just tio elever (2,1 procent) som inte når ett E och i matematik är det 14 elever (3,0 procent). Bland de kommunala skolornas elever är bilden densamma. Endast i två ämnen är det tio elever eller fler som inte når ett E; i engelska (tolv elever eller 2,7 procent) och i svenska (tio elever eller 2,3 procent). Sett till all regi är andelen som inte når ett E högst i historia, engelska och matematik. I samtliga ämnen var det 2,4 procent av eleverna som inte nådde gränsen för betyget E.

I bilagorna 2 – 4 redovisas statistik för årskurs 6. (En genomgång av bilagorna finns för övrigt på sid 9.)

Ämnesprov och betygssättningen i årskurs 9

Trenden för eleverna i skolorna i Täby är positiv. När slutbetygen sattes för de 1 042 eleverna i årskurs 9 i somras resulterade det i det högsta meritvärdet någonsin sett till samtliga skolor. Det genomsnittliga meritvärdet blev 241,5, vilket

är en uppgång med 19 meritpoäng den senaste tio åren. 97,6 procent av dessa var då behöriga till yrkesförberedande program på gymnasiet, 92,4 procent hade fått minst godkänt (eller E) i alla ämnen. 5,0 procent av eleverna (det vill säga cirka 50 elever) hade inte nått minst godkänt (eller E) i två eller fler ämnen. Samtliga resultat är bättre än de har varit under det senaste decenniet.

Resultaten kan sättas i relation till elevernas bakgrund. 76,5 procent av föräldrarna har eftergymnasial utbildning, vilket är en uppgång med sju procentenheter sedan 2004. 13,2 procent av eleverna har utländsk bakgrund, en andel som pendlat mellan 8,8 och 13,3 procent under perioden 2004 – 2013. Av de 1 042 eleverna som gick ut grundskolan var 51,1 procent pojkar och 48,9 procent flickor. Detta är siffror som har fluktuerat sedan 2004. Just 2004 var det 52,9 procent flickor som gick ut årskurs 9. Fem år senare, 2009, var det 53,0 procent pojkar som avslutade grundskolan.

En granskning av de utdelade betygen ger vid handen att de allra flesta betygen som sätts är C, vilket alltså "motsvarar" ett väl godkänt i den föregående betygsskalan. Ett anmärkningsvärt undantag i Täby är matematik där nästan hälften av alla betyg som sätts i Täbys kommunala skolor är A:n och B:n. Även sett till all regi så C mest frekvent; i 18 av 22 ämnen är C det mest satta betyget. I två ämnen är A det mest satta betyget (engelska och matematik).

Det framgår av statistiken att vid en jämförelse av alla elevers slutbetyg i ämnet svenska, oberoende av regi, skiljer det drygt ett betygssteg på flickor och pojkar. Medianflickan ligger på ett svagt B och medianpojken på ett starkt D.

Det genomsnittliga meritvärdet föll med någon poäng i fjol men steg återigen 2013 till 241,5. Efter den rekordstora skillnaden mellan flickor och pojkar 2011 så blev det något mindre fjol och i år har skillnaden minskat ytterligare. Just i år har pojkarnas meritvärde stigit medan flickornas fallit ytterligare. Nu skiljer det 17,3 meritpoäng mellan köns prestationer (250,4 resp. 233,1). Intressant i sammanhanget är att det skiljer 11,9 meritpoäng mellan flickor och pojkar i den kommunala skolan (243,0 resp. 231,1), medan det skiljer 21,1 meritpoäng bland de fristående (255,9 resp. 234,8). Elever som har föräldrar med gymnasial bakgrund har sedan 2011 höjt sitt meritvärde från 211 till 218,2, medan elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning har ett genomsnittligt meritvärde på 250. Av statistiken framgår också att det i Täbys skolor finns tio elever där föräldrarna har förgymnasial utbildning. Dessa elevers genomsnittliga meritvärde ligger på 122, vilket alltså är en bra bit från ett genomsnittligt godkänt (160 meritpoäng).

Elevsammansättningen och dess resultat framgår vidare av följande siffror, hämtade från SIRIS.

	Antal elever	Andel nått kraven i alla ämnen (%)	Andel behörig till yrkesprogram (%)	Genomsnittligt meritvärde
Täby, totalt	901	93	98	243,2
Täby, kommunal	411	94	98	240,0
Täby, fristående	490	92	98	245,8

Tabell 4a. Resultat för elever med svensk bakgrund

	Antal elever	Andel nått kraven i alla ämnen (%)	Andel behörig till yrkesprogram (%)	Genomsnittligt meritvärde
Täby, totalt	68	90	100	239,9
Täby, kommunal	21	86	100	225,7
Täby, fristående	47	91	100	246,2

Tabell 4b. Resultat för elever med utländsk bakgrund, födda i Sverige

	Antal elever	Andel nått kraven i alla ämnen (%)	Andel behörig till yrkesprogram (%)	Genomsnittligt meritvärde
Täby, totalt	70	84	93	222,3
Täby, kommunal	37	76	86	204,8
Täby, fristående	33	94	100	241,8

Tabell 4c. Resultat för elever med utländsk bakgrund, födda utomlands

I två skolor har samtliga elever nått kunskapskraven; den fristående skolan Milstensskolan och den kommunala skolan Skolhagenskolan. I de sex kommunala skolorna har 92,6 procent av eleverna nått kunskapskraven i samtliga ämnen. I samtliga skolor i kommunen är andelen 92,4 varför siffran för de fristående bara är något lägre än för de kommunala skolorna. Riksgenomsnittet är 77 procent.

Gymnasiebehörigheterna i Täbys skolor ligger högt. Av niondeklassarna som gick ut 2013 var 97,6 procent behöriga till yrkesförberedande program, 96,7 procent behöriga till estetiskt program, 96,2 procent till humanistiska, samhällsvetenskapliga och ekonomiprogrammet och 95,1 procent till det naturvetenskapliga programmet. Fem procent av eleverna når inte upp till kunskapskraven i två ämnen eller fler. 2,4 procent av eleverna var inte behöriga till nationellt gymnasieprogram.

En jämförelse per ämne visar på skillnader mellan könen i många ämnen. Det är egentligen sju ämnen där skillnaderna inte är stora. Dessa ämnen är engelska, idrott och hälsa, matematik, modersmål, fysik, kemi och teknik. I övriga ämnen skiljer det mellan en och två meritpoäng mellan könen, vilket i sammanhanget betyder en skillnad på cirka tio procent.

I bilagorna 5 – 7 redovisas olika betygssammanställningar i årskurs 9.

Relationen nationella prov – betyg

I engelska har eleverna presterat bättre resultat på nationella provet än de får i betyg på samtliga skolor utom en (undantaget är Svalnäs). På ämnesprovet har de kommunala eleverna 16,5 i betygsgenomsnitt medan eleverna på fristående skolor har 17,6. I slutbetyg har eleverna på de kommunala skolorna fått betygsgenomsnitt på 15,8 medan eleverna på fristående skolor fått 17,2.

I svenska är bilden nästan den motsatta. Tre skolor har satt lägre slutbetyg än vad eleverna presterat på nationella provet, i övrigt är betygen högre. På ämnesprovet får eleverna på de kommunala skolorna 14,7 och deras genomsnitt på slutbetyg blir 14,8. Motsvarande för eleverna på de fristående skolorna är 14,8 respektive 14,9.

Avseende matematik har ungefär lika många skolor satt högre som lägre slutbetyg än vad eleverna presterat på de nationella proven. Inom den kommunala skolan har eleverna skrivit 15,6 i genomsnitt på proven, och får 15,5 i slutbetygsgenomsnitt. Motsvarande för de fristående skolorna är 15,4 respektive 15,0.

I bilaga 8 presenteras i diagramform jämförelse mellan nationella prov och slutbetyg. Denna jämförelse görs i samtliga ämnen med nationella prov. En kort analys av ämnet matematik visar exempelvis att det sätts färre betyg A än vad som presteras på det nationella provet. Detta gäller oavsett huvudman. Vidare sätts det fler B, C och D:n i slutbetyg än vad som presterats på de nationella proven, ett läge som också gäller oavsett huvudman. Intressant är att se diagrammen i bilagan, där betygen i fristående skolor fördelas ganska jämnt mellan de fem godkända betygsstegen. Inom den kommunala skolan sätts fler A:n men färre E:n än bland de fristående skolorna. Intressant nog kan vissa tendenser i provresultaten påvisa den skillnaden. Dock, för den enskilde eleven är det tämligen säkerställt att bedömningen mellan nationella provet och slutbetyg inte sker på ett likvärdigt sätt inom skolorna i Täby kommun.

Skillnader, både stora och små, behöver på intet sätt vara mer fel än en absolut överensstämmelse mellan provbetyg och slutbetyg. Det viktiga är att skolorna tar till sig sitt eget resultat, analyserar det och vidtar åtgärder.

Bilagor

Bilaga 1 anger resultat på de enskilda delproven för ämnesproven i årskurs 3. Ingen sammanvägning görs av resultaten.

Bilaga 2 anger resultaten på ämnesproven i årskurs 6 (per delprov).

Bilaga 3 visar betygssammanställningen i årskurs 6 i juni 2013 (rubrikens "20122" betyder den andra terminen under det läsår som började 2012, det vill säga vårterminen 2013). I de fall antalet elever är fem (5) eller färre har dessa rutor blankats av sekretessskäl. Den första sidan anger all regi, den andra sidan visar hur det gått för eleverna på de kommunala skolorna och den tredje sidan visar hur det gått för eleverna på de fristående skolorna.

Bilaga 4 visar betygsfördelningen inom olika ämnesområden i årskurs 6 med avseende på regi (huvudman).

Bilaga 5 visar slutbetygen på respektive skola i Täby kommun. För att visa hur Skolverket definierar innehållet i de olika tabellerna, har även deras beskrivningar bifogats.

Bilaga 6 utgörs av betygssammanställningar för årskurs 9 vid läsårets slut, det vill säga det är slutbetyg som avses. Den första sidan avser elever på samtliga skolor i Täby, den andra sidan avser eleverna på de kommunala skolorna. Det som är svartmarkerat betyder att det är fem eller färre elever som avses.

Bilaga 7 visar utvecklingen på det genomsnittliga meritvärdet sedan 2004. Under respektive diagram anges vad som innefattas i respektive diagram. Meritvärde anges till vänster och åren löper från vänster till höger. Observera att betygsskaleförändringen som visas genom att bakgrunden skiftar.

Bilaga 8 visar genomsnittlig betygspoäng på prov och slutbetyg i engelska, matematik och svenska. "Slutbetyg" anger att det handlar om betygen vid utgången av läsåret 2012/13. Den första sidan för respektive ämne visar förhållandet på respektive skola och sedan visas en sammanställning per regi (huvudman) på den andra sidan.

Bilaga 9 visar på jämförelse per betyg och per regi i alla de ämnen som haft nationella prov. Exempelvis framgår det av biologiämnet (som ligger först) och tabellerna till höger att det sattes 85 A:n i skolorna i Täby (all regi) varav 41 av dessa sattes inom de fristående skolorna. Siffrorna till höger anger hur många elever som nådde respektive betyg på ämnesprovet. Ämnesprov inom vissa ämnen ges ju inte till alla elever varför man snarare ska se till den relativa fördelningen än absoluta tal. Den relativa jämförelsen görs då i diagrammen till vänster. De två prickar som ligger längst till höger (ej deltagit och anpassad studiegång) tas med för att få fullständig redovisning. Men de säger inget om resultaten hos eleverna. Ämnena är för övrigt sorterade i bokstavsordning.